

Проф. Валери Димитров, председател на Сметната палата:

Все още има ограничителни условия при обществените поръчки

Налагаме санкции от 1000 до 5000 и от 2000 до 10 000 лв. на физически лица в зависимост от нарушението

Свилена Гражданска

Проф. Димитров, неотдавна изнесохте отчет за дейността на Сметната палата през 2011 г. Какво показват данните?

Отчетността на бюджетните организации се подобрява. Това е резултат от текущия контрол, който Сметната палата извършва от миналата година и чрез който тя осъществява превенция върху текущото разходване на публичните средства. При този контрол институцията действа и като методолог на бюджетните организации. Обхватът на тези проверки е много по-широк, тъй като при него можем да проверяваме и второстепенните разпоредители с бюджетни средства. Така че именно текущият контрол дава възможност навреме да се отстраняват грешките - това е голямото предимство, което се въведе с новия Закон за Сметната палата. Ефектът от него се доказва и от заверките на годишните финансови отчети - в сравнение с предишната година нарасна броят на заверките без резерви и с обръщане на внимание. На практика даваме трикратна възможност на общините и министерствата да отстранят допуснатите грешки и отклонения. Това могат да направят по време на текущия контрол, с изпълнението на дадените препоръки при него и по време на финансовия одит до приключване на заверката на годишния финансов отчет.

Какви са последиците, когато Сметната палата откаже заверка на годишен финансов отчет?

Отказът от заверка на отчета на което и да е ведомство или община означава, че те имат изключително лоши практики и не дават вярна и честна представа за финансовото и имущественото си състояние. Най-често срещаните грешки са, че голяма част от активите или имотите не са заприходени или се водят по нереална стойност, не всички приходи и разходи са осчетоводени както трябва и не всички вземания са отразени правилно. Същевременно нерядко нарушение е и липсата на инвентаризация на активите, особено на гори и земи, а без нея няма как да се знае, че активите са налични. Друга грешка при някои общини и университети е неправилното осчетоводяване на даренията.

Сметната палата отказа през 2011 г. да завери годишните финансови отчети на 4 общини и един университет. В случая нейната роля е да сигнализира за констатираните лоши практики, тя не е санкционираща институция. Такива правомощия има министърът на финансите и ние го уведомяваме за отказаните заверки.

В други случаи обаче, когато се натъкнем на данни за престъпление, изпращаме материалите в прокуратурата. За първи път след извършени финансови одити и проверки предадохме на прокуратурата одитните доклади на три общини. При една от тях има индикация за измама, а при другите две смятаме, че целеви средства са изразходвани не по предназначение.

Какви са най-честите нарушения, които констатира при местните власти?

През 2011 г. Сметната палата отново установи случаи на нецелево разходване на средства от таксата за битови отпадъци в общините. Завишава се размерът на събирания налог и остатъчните средства се използват за други дейности, а не за сметосъбиране и сметоизвозване, експлоатация на депа за отпадъци и поддържане чистотата на обществените места. По този начин се нарушава целевото предназначение на средствата. Освен това се събират пари от гражданите - те плащат таксата, за да се чисти, а не да има пари за други дейности. Според Наказателния кодекс изразходването на целеви средства не по предназначение е престъпление. Сметната палата е задължена, когато установи данни за престъпление, да предава материалите на прокуратурата. През 2012 и 2011 г. ние сме дали на прокуратурата одитни доклади, сред които има и такива случаи. Други чести нарушения са в областта на обществените поръчки.

Каква е конкретната ситуация, която установявате при обществените поръчки?

В резултат от многогодишната последователна политика на Сметната палата и останалите контролни органи в областта на обществените поръчки някои от най-тежките нарушения, като разделяне на обществени поръчки и непровеждане на процедури, са ограничени. Искам да припомня, че институцията е в основата на законодателните промени в правната уредба на обществените поръчки от миналата година, които са в сила от 2012 г., като целта им е да се преодолее негативните практики.

Все още обаче се прилагат ограничителни условия, чрез които не се допускат участници, оценка на офертите се прави чрез субективност в методиките. Установихме за поредна година отклонения от принципите за конкуренция при възлагането на малки обществени поръчки въз основа на три оферти. Най-често в тези случаи не се дава възможност да бъде избран победител между три предложения, отговарящи на изискванията, а се стеснява кръгът на потенциалните изпълнители, като се изпращат само „покани до конкретни лица“, определени от възложителите.

Оказва се, че най-много отклонения и нарушения при възлагането на обществените поръчки има в местните власти. Сред причините за това е липсата на достатъчен капацитет за подготовка на процедурите и за формиране на комисии за разглеждане, оценка и класиране на офертите.

Искам да припомня и една много важна промяна - Сметната палата вече има правомощия за административни наказания в областта на обществените

поръчки. Глобите за нарушения по Закона за обществените поръчки варират от 1000 до 5000 и от 2000 до 10 хил. лв., и то на физическо лице, а не на институцията.

Преди време установихте изключително тревожна тенденция на недобро управление и разпореждане с общинско и държавно имущество. Каква е ситуацията днес?

Има подобрение в областта на управлението и разпореждането с държавно и общинско имущество. Поредицата от законодателни промени, предложени от Сметната палата, повиши прозрачността на процеса по управление и разпореждане с имущество в общините и ограничили сделките, осъществявани по неконкурентен начин.

Все още нерешен в много случаи остава въпросът с издаването на актове за държавна собственост от областните управители. Констатирахме също, че много от застроените имоти - държавна и общинска собственост, не се поддържат в добро състояние. Поради тази причина е невъзможно те да бъдат отдадени под наем - просто липсва интерес към тях.

Честа практика е да не се застраховат имотите - публична държавна и общинска собственост. Знаем, че в повечето случаи това е поради недостиг на средства, но в същото време излага на сериозен риск имуществото.

Освен законодателна инициатива какво е необходимо за пълната прозрачност и добрата отчетност в публичния сектор?

Добрата отчетност в пуб-

личния сектор е резултат от общите усилия на контролираните и контролиращите органи. Сметната палата може да открие нередности, недобри практики и да препоръча отстраняването им, за да се подобри управлението на публичните средства. Но неведнъж сме казвали, че управленската отговорност е върху този, който осъществява съответните политики и програми, които взема решенията за разпореждане със средствата на данъкоплатците.

Институцията осъществява последващ контрол, оповестява резултатите от одитите си, дава препоръки за отстраняването на проблемите и проверява дали те се изпълняват. Ако има неизпълнение, се обръщаме към съответния висшестоящ орган. Сметната палата осигурява пълна публичност и прозрачност на резултатите от извършваните одити с изключение единствено на тези, в които има класифицирана или защитена от закона информация, или когато предаваме данни на прокуратурата. На нашата интернет страница всеки може да се запознае вече с пълните доклади за извършените одити през годината. Бяхме наградени през 2011 г. със „Златен ключ“ от Програма „Достъп до информация“ за най-прозрачна институция. През тази година пък международната организация „Прозрачност без граници“ обяви свое изследване, според което Сметната палата е институцията с най-висока степен на прозрачност в България.

Кои ще бъдат следващите одити, които ще започнете?

Програмата за одитната дейност на Сметната палата за тази година е изключително напрегната. Освен финансовите, за съответствие при финансовото управление и специфичните, значителна част в тази програма са одити на участниците в двата вида избори от 2011 г. Те са многобройни, особено в местните избори, и за всички тях Сметната палата трябва да установи дали са законосъобразни приходите и разходите в съответствие с Изборния кодекс. Одитираме и годишните финансови отчети на всички партии по Закона за политическите партии, които през предходната година са получавали държавна субсидия и са ползвали помещения - държавна или общинска собственост.

В началото на следващата година ще приключат две проверки по оперативни програми, а друга е много интересна - за опростяване на регулациите за структурните фондове, както и одити в няколко министерства и университети. Предстои Сметната палата да подготви одитната си програма за 2013 г. Проверките продължават, програмите се застъпват, няма паузи в нашия контрол.